

INTERVIEW MET MARGARET KARRAM

“Oorlog kan nooit de oplossing zijn”

Als Palestijnse katholiek groeide Margaret Karram op in een volledig joodse wijk, waar ze naar een katholieke school ging met bijna uitsluitend moslimleerlingen. Het samenleven van de drie monotheïstische godsdiensten leek haar vanzelfsprekend, maar ze zag de conflicten en het bloedvergieten snel toenemen. In de spiritualiteit van de eenheid van Focolare vond ze een alternatief waar ze haar leven aan wou wijden. Vandaag is ze voorzitter van die lekenbeweging.

Emmanuel Van Lierde

a

Is internationaal voorzitter van de Focolarebeweging behoorde Margaret Karram tot de speciale genodigden op de voorbije synode over synodaliteit, net als broeder Alois Löser van de oecumenische Taizégemeenschap. Onze afspraak voor dit interview lag al vast van voor de verrassingsaanval van Hamas op Israël op 7 oktober. Plots werd Karram druk bevraagd in Rome. Toch wilde ze trouw blijven aan haar gegeven woord en dus vond het interview zoals voorzien plaats in een statig appartement van de beweging nabij het Vaticaan.

Kunt u zichzelf eerst even voorstellen en uw levensloop kort toelichten?

“Ik ben geboren in 1962 in de havenstad en badplaats Haifa in Noord-Israël, dichtbij Galilea. Ik was het tweede kind in een katholiek gezin met vier kinderen. Mijn ouders waren Palestijnen, Arabieren. Mijn vader werd geboren in Egypte. Zijn ouders waren uit Nazareth weggevlucht, maar hij is teruggekeerd. De familie van mijn moeder woonde in Haifa. Mijn twee zussen, mijn broer en ikzelf hebben de Israëlische nationaliteit. We groeiden op in een joodse wijk aan de berg Karmel, waar wij met ons gezin de enige katholieken in de buurt waren. Ik ging naar een katholieke school vol moslims. Ik kende daardoor niets anders dan dat multireligieuze samenleven. Onze ouders gaven ons een solide en evangelisch geloof mee waarin naastenliefde, gastvrijheid en openheid voor de ander centraal stonden. Onze ouders nodigden geregeld burens uit. En als er joodse feestdagen waren, bakte mijn moeder iets voor de burens of bezorgde ze hen een cadeau. Omdat er in Haifa een harmonieus samenleven tussen de drie monotheïstische godsdiensten bestond, was ik me als kind niet bewust van de spanningen die er tussen joden, christenen en moslims waren. Gaandeweg leerde ik de geschiedenis en zag ik de conflicten en het geweld toenemen. Ik vernam dat ooms en tantes door de oorlog naar Libanon waren gevlucht. Ze dachten dat ze wel snel zouden kunnen terugkeren als de situatie normaliseerde, maar dat gebeurde niet en we hebben hen nooit meer gezien. De conflicten hebben geleid tot veel verdeelde families. Het bracht me als veertienjarige in crisis. Ik leerde toen op school over de staat Israël, maar over de Palestijnen vernamen we niets. Ik worstelde met mijn identiteit:

was ik een Palestijnse of een Israëli? Bij wie hoorde ik thuis? Waarom was er al dat bloedvergieten? Wat zou ik in zo’n situatie met mijn leven doen?”

Hoe raakte u uit die crisis?

“Er stak in mij een diep verlangen naar vrede en eenheid. Ik wou dat het bloedvergieten zou stoppen. Ik wou iets doen voor de vrede en voor meer rechtvaardigheid in mijn land. Maar hoe kon ik dat doen als veertienjarige meisje? Toevallig kwam ik in contact met de Focolarebeweging die een samenkomst hield in het Heilig Land. Niemand bij ons kende die beweging, maar ze raakte een gevoelige snaar bij mij. Een spiritualiteit van vrede en eenheid, dat was ook wat ik zocht. Zoals gezegd waren wij thuis zeer katholiek. We gingen elke zondag naar de kerk en baden dagelijks de rozenkrans. Maar het evangelie is niet alleen goed zijn voor elkaar of samen bidden. Het is een revolutie van naastenliefde die je elke dag probeert te beleven in jouw situatie. Focolare gaf mij een nieuwe horizon, niet alleen door die spiritualiteit van eenheid, maar ook door die sociale revolutie en dynamiek om Gods Woord op je leven te leggen. Ik dacht dat het mogelijk moest zijn om de maatschappij te verbeteren door het evangelie te beleven. Hoe konden wij spreken over een Heilig Land als daar zoveel bloed vloeit? Als veertienjarige wilde ik God beloven van dat land een echt Heilig Land te maken opdat Hij opnieuw onder ons wil komen wonen. Aan die inzet voor vrede en eenheid wou ik echt mijn leven geven. Het was in mijn ogen het mooiste waaraan ik al mijn energie en mijn leven kon geven. Ik voelde zoveel haat tussen mensen, terwijl Jezus in zijn testament had gebeden dat allen één zouden zijn.”

U werd een Focolarini, een ongehuwde, godgewijde vrouw met geloften binnen de beweging. Hoe ging uw verhaal verder?

“Ik wou geen tijd verliezen en besloot mijn studies sociaal werk te staken. Ik trok naar de Focolarebeweging in Italië, leerde er stichteres Chiara Lubich kennen en verdiepte me in theologie. Ik leerde dat je op veel manieren aan de eenheid kan en moet werken: de eenheid binnen de Kerk, de eenheid tussen de kerken, die met de andere godsdiensten, die met de ongelovigen

en die met de hele mensenfamilie en de hele wereld. Lubich had het over de diverse autostrades naar de eenheid. Welke weg kon ik het beste inslaan? Ik had ervaring met joden en moslims, dus dacht ik dat ik best mijn kennis van de dialoog tussen de monotheïstische godsdiensten kon verdiepen. Uiteindelijk werd het de studie van het jodendom. Daarvoor trok ik naar de *American Jewish University* in Los Angeles. Stel het u even voor: ik belandde als Arabisch-katholiek meisje tussen rabbijnen die instaan voor de opleiding van andere rabbijnen in een joodse privéuniversiteit. Daar liepen maar enkele vrouwen rond. De meeste begrepen niet wat ik daar kwam doen, maar zelf was ik ervan overtuigd dat die *Jewish Studies* de juiste keuze waren. Het zijn de onverschilligheid en het feit dat we de ander niet kennen, die afstand en haat creëren. De spiraal van geweld is maar te doorbreken door kennis van en ontmoeting met de ander. Het begin was niet simpel en dat is een *understatement*, maar finaal was het een mooie ervaring en heb ik er goede en blijvende relaties met joden uitgebouwd. Zoals gebruikelijk kreeg ik bij het afstuderen een zin mee. Bij mij was dat: ‘De wijze is diegene die leert van de ander’. Daar geloof ik echt in.”

Vandaag woedt er opnieuw een oorlog in uw thuisland.

“Vaak lijken dialoog en eenheid vooral mooie dromen. Ik wou mijn leven geven voor de vrede en dan zie je alleen maar meer oorlog en meer terrorisme. Zijn wij als christenen dan zo naïef? Is de mensheid dan zo bezeten door het kwaad? Ik lijd mee met beide zijden, want zoveel onschuldigen betalen de zware prijs van de oorlog.” (*Ze raakt geëmotioneerd en barst in tranen uit, maar herpakt zich dan*). “Ik volg helemaal het discours van paus Franciscus die evenmin een kamp wil kiezen en die stelt dat oorlog nooit de oplossing van een probleem kan zijn. Oorlog brengt alleen dood. Oorlog is een nederlaag. Finaal is iedereen het slachtoffer. Het is het failliet van de beschaving. Zonder vergiffenis en verzoening komt er geen vrede. Maar vergeving schenken is zo moeilijk. Doe je het niet, dan beland je in een spiraal van geweld en wraak. We moeten samen aan tafel gaan zitten. Palestijnen en joden moeten het recht hebben in vrijheid te leven en niet in een openluchtgevangenis. De internationale gemeenschap moet ingrijpen om tot een oplossing te komen, want anders gaat het volgens mij niet lukken. Het Heilig Land beschouwde ik vooral als de plaats waar Christus werd geboren en waar Hij geleefd heeft. Steeds meer beseft ik dat het ook het land is waar Hij werd gekruisigd en waar Hij nog altijd wordt gekruisigd. Maar dan mag ik de volgende stap niet veronachtzamen: het is ook de plaats waar Hij verreest. Ik mag de hoop koesteren dat er altijd nieuw leven komt en dat ook de verrijzenis voortduurt. Die hoop op opstanding is het fundament van ons geloof en daardoor kunnen we ondanks alles de vreugde behouden.”

“De mensheid is onvolledig als ze niet door haar twee longen ademt: de long van de mannen en die van de vrouwen.”

BIO

Margaret Karram (1962) werd geboren in Haifa in een Arabisch gezin met diepe christelijke wortels. Op haar veertiende kwam ze in contact met de Focolarebeweging, waar ze zich helemaal vond in het streven naar vrede en eenheid. Ze verdiepte zich in theologie en studeerde ‘jodendom’ aan de *American Jewish University* in Los Angeles. In 2021 werd ze verkozen tot voorzitter van de katholieke lekenbeweging Focolare.

Margaret Karram, Palestijns en katholiek, is sinds 2021 voorzitter van de Focolarebeweging. © rr

U werkte 14 jaar lang voor het consulaat-generaal van Italië in Jeruzalem. Dat was onder meer ten tijde van de Tweede Intifada van 2000 tot 2005. Ook dat was een gewelddadige periode. Hoe behoudt u te midden van die conflicten de moed om door te gaan?

“Ik put hoop uit de grote solidariteit aan de basis. Zoveel mensen en organisaties willen aan vrede tussen de drie religies werken. Er gebeurt zoveel goeds, tal van inspanningen om bruggen te bouwen tussen mensen, vrede te zaaien in de harten. Dat zie je sterk in scholen en ziekenhuizen. Daar werken joden, christenen en moslims vlot samen zonder aanzien des persoons. De huidige opstoot van geweld lijkt al dat goede in één seconde te vernielen, maar dat is niet zo. Vroeg of laat zal het gezaaide vrucht voortbrengen. We mogen niet niets doen of ons laten verlammen door het terrorisme. We moeten het goede blijven zaaien, ook al is dat nu moeilijker en is er meer moed voor nodig. We moeten vertrouwen op God en de ander blijven verwelkomen, ondanks de verschillen. We mogen de diversiteit niet zien als een obstakel en moeten blijven inzetten op broederlijkheid. Angst voor en onverschilligheid tegenover de ander zijn de grote uitdagingen. In beide gevallen is de oorzaak het niet kennen van de ander. Daarom moeten we kansen creëren om die ander te ontmoeten. Kinderen uit de diverse godsdiensten kennen elkaar niet. Ze komen niet met elkaar in contact. Ze leren elkaars taal niet. Ik leerde al in de lagere school Hebreeuws. Als er alleen nog muren tussen ons staan en we zien alleen nog de soldaten die ons van elkaar scheiden, dan kan de ander niet anders dan een vijand zijn. Als jongere denk je dan misschien dat het de beste optie is zelf soldaat te worden en je te wapenen tegen de ander. Steeds meer bouwen we zo ook muren in onze hoofden en harten. Die fysieke en mentale muren moeten we doen afbrokkelen door ontmoetingen en door kennis van de ander.”

“Vorige zomer was er in Galilea een driedaagse van Focolare onder het motto: *Dare to care*, durf lief te hebben, durf te zorgen voor de ander, durf om de ander te geven. We leerden er onder meer elkaars rituelen kennen. Er was een eucharistie, en katholieken legden aan de anderen uit waarom ze die liturgie vierden en wat het voor hen betekende, maar we vierden evengoed samen de sabbat waarbij joden uitleg gaven over dat ritueel. En er waren christenen die beloofden dat ze voortaan, als ze de oproep tot gebed voor de moslims hoorden, ook halt zouden houden en op dat moment zouden bidden voor hun moslimvrienden. Het was een buitengewone ervaring. De aanwezigen vonden het een mirakel. We moeten jongeren zulke ervaringen aanbieden en hen opvoeden in een cultuur van dialoog en verzoening. Al te vaak krijgen ze nu alleen het narratief van hun gemeenschap te horen: de ander is de boosdoener en zelf zijn ze slachtoffer. Dat is eenzijdig omdat ze het verhaal van de andere kant niet kennen. Als ik mezelf alleen als slachtoffer kan zien, dan blokkeer ik ook de toekomst, dan zie ik geen toekomst. Je moet een ander verhaal binnenbrengen om een nieuwe geschiedenis te kunnen schrijven.”

U bent sinds 2021 de voorzitter van Focolare. Hoe blijven uw twee voorgangsters u inspireren?

“Chiara Lubich (1920-2008) was onze stichtster, de bron van ons charisma. Ze zal altijd ons referentiepunt blijven. We zullen altijd haar geschriften herlezen, haar

conferenties herbeluisteren of herbekijken. Haar centrale woord was dat van de eenheid. Dat is geen term uit het verleden, maar een hoogst actuele opgave in deze gebroken wereld. De wereld heeft meer dan ooit nood aan die eenheid. Het is aan ons om haar droom levend te houden en eraan te werken. Lubich geeft ons daartoe de moed, ze blijft ons verlichten. Voor een nieuwe beweging is het altijd een periode van beproeving als de stichter de fakkel doorgeeft of sterft. Wie in het voetspoor van zo'n charismatische figuur moet treden, heeft het nooit gemakkelijk. Maria Voce (1937) heeft dat van 2008 tot 2021 met verve gedaan. Ze kon vermijden dat de beweging uiteenviel en wist iedereen samen te houden. Ze woont in Rocca di Papa, niet ver van ons hoofdbureau. Ik ga geregeld bij haar op bezoek en vraag haar om advies. Ze volgt me in al wat ik doe en begeleidt me in gebed. Ik heb Lubich wel enkele keren ontmoet, maar Maria Voce heeft samen met haar geleefd. Die eerste compagnons van Chiara zijn bijna allemaal gestorven. Er blijven er niet veel meer over. Voce is daarom voor mij een brug tussen de eerste generatie en de derde waartoe ik behoor.”

“Ik had geen ambitie om voorzitter te worden. Ik bad God die kelk aan mij te laten voorbijgaan en een ander te kiezen, maar het was blijkbaar Gods wil dat de keuze op mij viel en daar heb ik nu vrede mee. Het is dat het zo moest zijn om nu een Palestijnse katholiek aan het hoofd te hebben (*milde lach*). Meteen na de verkiezing ging ik met Maria Voce naar de paus en zei hem dat ik vooral een dochter van de kerk wou zijn en dat onze beweging een dienst aan de Kerk is. Ik wou mijn fiat geven zoals Maria dat deed en beklemtonen dat we geen ngo zijn, maar een beweging die bewust in de Kerk staat. Ik voel me zeer verbonden met paus Franciscus en hij toont zich ook zeer begaan met ons. Tijdens de synode kwam hij geregeld zijn steun betuigen over wat in mijn land gebeurt. Telkens weer zei hij me: *Coraggio e avanti*, goede moed en vooruit, doe voort. Dat is een leidraad voor mij: moed houden en voortdoen, ondanks alles. Erin blijven geloven. Zijn encycliek *Fratelli Tutti* over de broederlijkheid en de vriendschap leest als een missionstatement voor onze beweging. Je moet niet in Christus geloven om mee je schouders te zetten onder de broederlijkheid die Franciscus in die encycliek verdedigt. Ook joden en moslims willen daaraan meewerken, is onze ervaring. Hetzelfde zie je inzake zijn andere grote encycliek *Laudato Si'*. Ook daar wordt over de godsdiensten heen samengewerkt aan een betere wereld, voor het behoud van de schepping.”

U bestempelde uw voorzitterschap als een ‘presidency of love’. Vanwaar die omschrijving?

“Voor mij begint alles bij het liefhebben van elke persoon en het in dienst staan van de ander. Hier ben ik, wat kan ik voor jou doen? We moeten mensen laten voelen dat ze welkom zijn bij ons, dat we hen ernstig nemen en beluisteren, dat ze bij ons op verhaal mogen komen en dat we hen nabij zijn, ten einde toe, wat er ook gebeurt is of wat er ook komt. We moeten niet perse veel activiteiten opzetten. De Focolarebeweging staat daar nogal voor bekend, voor zomerkampen per doelgroep, voor maandelijkse en wekelijkse samenkomsten per categorie. Ik denk dat we te veel organiseren. Stop dat activisme eens. We bestaan weldra tachtig jaar. Dat lijkt me een geschikt moment om eens stil te staan en te reflecteren. In plaats van allerlei initiatieven te nemen, moeten we misschien eerst eens onze verbondenheid met God en met elkaar versterken. Ons afvragen wat de Geest nu van ons verwacht en hoe we meer een hechte familie kunnen vormen. De wereld verandert zo snel en er zijn zoveel uitdagingen: oorlogen, migratie, klimaatverandering. Wat vertelt God ons doorheen die gebeurtenissen en wat verwacht Hij in die context van de Focolarebeweging? Hoe kunnen wij antwoorden op de kreten van de armen en van de aarde? Laten we daarom stilstaan en luisteren naar die kreten en naar de Geest in plaats van op te gaan in activisme.”

“Als ik liefde en zorg vooropstel, heeft dat ook te maken met de gift waarmee vrouwen Kerk en samenleving kunnen verrijken. Vrouwen hebben een andere sensibiliteit dan mannen. Het is geen toeval dat zij sterk present zijn in het onderwijs en de zorgsector, maar ze lopen achterop in leiderschap in Kerk en politiek. Zouden ze daar niet eveneens een sterke bijdrage kunnen leveren? Ik denk dat meer vrouwen in leidinggevende functies de vredesopbouw ten goede zou komen. De mensheid is onvolledig als ze niet door haar twee longen ademt: de long van de mannen en die van de vrouwen. Je kunt niet de helft van de mensheid buiten beschouwing laten. Vrouwen zijn al te vaak misbruikt als dienaressen, terwijl ze zoveel meer te bieden hebben. Het synodale gebeuren heeft op dat vlak alvast bakens verzet om de gave van vrouwen binnen te brengen. Door het hele volk Gods te betrekken bij de synode, kreeg je een beeld van de Kerk van de toekomst. Dat geeft mij vertrouwen. De wereld heeft nood aan zulke injecties van liefde, vertrouwen, hoop, eenheid, verzoening, ontmoeting en dialoog. Laten we daar met z'n allen onze schouders onder zetten.” III

“Onverschilligheid en het feit dat we de ander niet kennen, creëren afstand en haat.”